

סיפורים נשכחים

סרן (מיל') דוד אילנד

בעת המלחמה: סג"ם, מ"מ טנקים, גדוד 53
חטיבה 188



אש"ף צוקה

הפגז המיוחל לא נודה.
"אין ידי", אמר אפרים.
"מה זאת אומרת, אין ידי?" צדחתי.

מתחילת הטור שלנו. עודד נתקל מטווח של מטרים ספורים, כמעט והתנגש בשני טנקים סוריים שצצו משמאלו מהוואדי בין קחטניה לגבעת "ננס". תוך כדי תנועה הוא ירה לעברם שני פגזים ופגע בהם בזה אחר זה. שני הכלים עמדו בוואדי ובערו. נתקלנו בחוד הפלוגה השלישית. כנסנו במהירות ועמדנו לצידיו, תותחי הטנקים מופנים לכיוון המשך הוואדי שהתעקל ונעלם מעינינו. כלים נוספים לא נראו.

אחרי התייעצות קצרה בין עודד וצביקה התפצלנו. עודד המשיך בדרכו, סיור יחיד, כדי לוודא שהדרך לרמפה הדרומית לא טומנת בחובה הפתעות נוספות.

התמקמנו במדרון הדרומי של הגבעה מעל הוואדי, סמוך מאוד

אין ירי

שבת אחר-הצהריים, 6 באוקטובר, 1973

נסענו בטור קצר אחרי עודד ישראלי הסמ"פ. בשעה שחלפה הצטמצם מספרנו משבעה לארבעה טנקים. עשינו את דרכנו מן המישור החשוף מצפון לכפר הנטוש קחטניה לכיוון הרמפה הדרומית של מוצב 109. צרורות ארוכים מנשק קל נורו לעברנו מבתי הכפר וליוו אותנו עד שיצאנו מטווח הירי. בשטח אותו עזבנו היו פזורים טנקים פגועים רבים, חלקם עדיין עשנים. טנק שנסע במהירות לעברנו העלה ענן אבק. היה זה צביקה רק המ"פ ששב מתחנת איסוף הנפגעים בקוניטרה לאחר פינוי גופת הטען קשר שלו. כעת היינו חמישה טנקים. לפתע נשמעו שתי התפוצצויות עזות וענני עשן סמיך עלו

לחורבות הכפר וביצענו "מלא מחדש" – ארגון של הפגזים מהתאים המרוחקים לנגישים יותר. בחנתי כחשד רב את הבתים ההרוסים למחצה שמולי. בכפר נמצאו עדיין אנשי חי"ר סורים רבים. נתקלנו בהם באזור הצפוני של הכפר. בחלק הזה הם עדיין לא נראו. הבטתי לאחור. להבות האש, שעלו מן הטנקים הסוריים מאחורינו ובערו על אנשיהם, דעכו לאט.

ואז שמענו שריקות מבהילות רצופות. מטח קטיושות נחת סביבנו. התכופתי במהירות בתא המפקד כדי לחמוק מן הרסיסים הענקיים שהתעופפו לכל עבר. היה זה המפגש הראשון שלי עם הרקטות הרוסיות הנוראות בעלות השם הנשי המטעה כל-כך. התרוממתי לאחר דקה והבחנתי בזווית העין בתנועה של אנטנות בין העצים במורד הגבעה שמימיני. הייתי הקיצוני בין ארבעת הכלים שלנו והיחיד שהבחין בכך.

ליבי פעם בחוזקה. הרגשתי כמו ילד במשחק מחבואים. האנטנות היו מחוברות לטנק סורי. הטנק נראה כמנסה להסתתר בין העצים. לא נראה היה שמישהו בטנק המסוגר מבחין בי. לא יכולתי לפגוע בו מן המקום שבו עמדתי. לא ניתן היה להגמיך את קנה התותח בזווית כזאת. הבטתי אל שלושת הכלים שעמדו מאחורי ומשמאלי. המפקדים נראו חיוורים וטרודים. החלטתי לפעול לבדי.

גלשתי לאחור. עקפתי את שני הטנקים העשנים בוואדי והשלמתי את עיקולו. במרחק של 50 מטרים ממני הבחנתי בטנק שאותו ראיתי מהגבעה. קנה התותח שלו היה מכוון ישירות לעברי. הוא לא היה היחיד. מאחוריו עמד טנק נוסף, וטנק שלישי עמד במרחק של 100 מטרים מאחוריהם.

"עצור!" צעקתי לשני הנהג. הטנק עצר בבת אחת. הסטתי במהירות את הצריח והתותח לעבר הטנק הראשון. "אש!" צעקתי. הפגז המיוחל לא נורה. "אין ירי", אמר אפרים. "מה זאת אומרת, אין ירי?" צרחתי. היה זה המשפט הראשון שחלף בראשי. כאילו ציפיתי לתשובה מנומקת.

בלחץ של אותו רגע שכחתי את מנגנון ירי החירום של המפקד. "זה בסדר, תירה", קרא בורקו הטען לאפרים, "שכחתי את הנצרה."

הטען קשר אחראי על הנצרה הנועלת את ירי התותח. הדבר מאפשר לו לטעון פגז, לצאת ממסלול הרתיעה הקטלני של התותח, ורק אז לאפשר את הירי.

הפגז נורה, והטנק מולי התלקח מייד בקול נפץ אדיר. איש לא הספיק להיחלץ ממנו.

במהירות כוננתי על הטנק השני וירינו פגז נוסף. הטנק נפגע והחל לבעור. מדפי הצריח נפגעו, ושני אנשי צוות משופמים נראו קופצים החוצה.

הטנק השלישי ניסה לחמוק, והפגז שנורה באחוריו חדר לתא המנוע. הטנק נעצר מייד. עשן אפור היתמר ממנו, אך הוא עדיין לא

התלקח. צוותו נטש אותו בריצה מבוהלת.

אפרים ואני פתחנו באש מקלעים על אנשי הצוותים שרצו בין הקוצים המצהיבים לעבר מסתור הטרסות והמבנים שבכפר. נראה לי שלא פגענו בכולם. לא חשתי צער רב על כך. ירי על גבות אנשים בורחים לא נראה לי מעשה גבורה. עד אותו יום דמויות האדם היחידות שעליהן יריתי היו מטרות קרטון.

סקרתי במהירות את פתחת הוואדי הרחבה שבה נמצאנו. כלים נוספים לא נראו. בלי להסתובב, כשהתותח מופנה לכיוון ההתרחשות, שילבנו להילוך אחורי ויצאנו במהירות מן הוואדי. חלפנו קרוב מאוד לטנקים שבהם פגע עודד.

כשנגלינו לעיני הלוחמים מהפלוגה שלנו הבחנתי בהפתעה ובהקלה שבפניהם. שכן ברגע שנעלמנו בוואדי ונשמעו התפוצצויות ועימן עשן שחור חשבו כולם כי נפגענו וכי העשן המיתמר הוא מהטנק שלנו.

הרמתי את ידי וסימנתי באצבעותי אר-קיי. עודד דיווח בקשר שהדרך לרמפה הדרומית נקיה מכלי האויב. צביקה רק המ"פ גלש עם שני הטנקים הנוספים במורד הגבעה, ובשדירה קצרה עלינו על הכביש המשובש שהוביל לרמפה הדרומית כשאני בסוף הטור.

אגרוף הנחושת

ראשיתה של חברותי רבת השנים עם צחקי שריג במפגש בין שתי חבורות נערים מרקעים שונים במהלך השירות הצבאי בשריון. רוב חברי הגיעו משכונת נוה מגן שברמת השרון שבה התגוררו קצינים בכירים רבים. בהם ניתן היה למנות את חיים בר-לב, עזר ויצמן, אברהם אדן, ישעיהו גביש, רחבעם זאבי ("גנדי"), משה גדרון, הרצל שפיר, יעקב חפץ, חנן גיאור, שאול גבעולי ורבים וטובים אחרים. צמרת הצבא הישראלי. בתחילת שנות ה-70 היו לרוב הקצינים האלה בן או שניים ששירתו בצבא. במחזור הגיוס שלנו, אוגוסט 1971, לא ניתן היה אף לחשוב על אי הגעה לקורס קצינים. רצוי כמובן ביחידה מוכשרת. לפיכך, בתחילת דרכנו בצבא הגיעה קבוצה גדולה מאיתנו לקורס המובחר ביותר – קורס טיס.

רוב בני החבורה נאלצו להיפרד מהקורס כבר בשלבים מוקדמים. משם הדרך לשריון היתה קצרה. באותם הימים חיל השריון היה בשיא תפארתו ועטור תהילה. את מלחמת ששת הימים הוא סיים בצורה מרשימה ביותר – שטף את יעדי האויב, והעלה את כליו בעשן ואש. החיל היה מצויד בטנקים חדישים ומשופרים, וכמלך הבלתי-מעורער של שדה הקרב, היה חלופה מושכת מאוד לכולנו. במהלך המסלול הפיקודי שעשינו בשריון לא ידענו, שתחושות ההתנשאות וביטחון היתר שהוחדרו בנו יהיו בעוכרינו ביום פקודה. איש לא קרא את הכתובת שעל הקיר.

כשהגענו לשריון הצטרפנו למחזור נובמבר, שהינו מחזור גיוס של בני קיבוצים ומושבים. על אף ההבדלים הגדולים בין הקבוצות, נוצרו בינינו קשרי חברות טובים מאוד, המחזיקים עד היום. כאילו לא היה די בכך שבאנו משכונה של קצינים בכירים, לחלק מחברינו הקיבוצניקים היו קשרי משפחה לקצינים בשריון באותה עת. היינו

מחזור גיוס טעון ביותר.

זכורה לי עד היום שיחת הפתיחה כשהגענו לקורס מפקדי טנקים בבית-הספר לשריון. הושיבו אותנו בשורות צפופות באולם גדול, שהתאורה בו היתה עמומה. מפקד בית-הספר נשא דברים. הוא דיבר בתקיפות, ובאולם שררה רממה מוחלטת. האווירה היתה של יראה ופחד. לפניו, במרכז השולחן המכוסה במפה שחורה-ירוקה, צבעי החיל, ניצב פסלון של אגרוף קפוץ וזקור, עשוי נחושת ירקרק - "אגרוף הברזל" - סמל גיסות השריון. בעת נאומו ליטף המפקד את הפסלון. נימת דבריו היתה מאיימת ומאוד לא מסבירת פנים. מי שלא ילמד - יודח, מי שלא יקפיד על הופעה שריונאית - יודח, מי שישבור שמירה - ייעצר ויודח, וכן הלאה. אחלה קבלת פנים, חשבתני בליכי. בשלב הזה בקריירה הצבאית שלי המרובעות והאטימות בשריון עלו לי על העצבים.

אחת ההנאות המרירות שלי בשנים האחרונות היתה לקרוא, או לשמוע על מעללי הקרבות של כל אותם מפקדים זוטרים ובכירים שפגשתי במהלך שירותי. התפקוד וקבלת ההחלטות הלקויים תחת אש של רבים מהם, שלא לומר מורך הלב שהפגינו, לא הזכירו כלל וכלל את הביטחון וההתנשאות שהקרינו באולמות הלימודים ובמסלולי האימונים. אומץ לב, מסתבר, אינו ידע נרכש.

* * *

לאחר שהסתיים החלק התורתי של קורס מפקדי הטנקים ירדנו לשבטה בדרום לשלב האימונים כשטח והירי החי. לאחר כמה ימי אימונים נקראנו בדחיפות לאולם ההרצאות הגדודי. המג"ד דרש לעצור את כל האימונים מייד ולכנס את כל החניכים והמדריכים לשיחת חירום. הסיבה לכינוס הדחוף היתה מספר חריג של תאונות אימונים בפלוגות המגחים, שבהן נפגעו צוערים ומדריכים. באותם ימים היו בשריון שני סוגי טנקים: טנק פטון אמריקני, שנקרא מגח, וטנק צנטוריון בריטי משופר, שנקרא שוט-קל. גזרת הפעולה של טנקי המגח בעלי זחלי הגומי הרכים היתה בדרום ובחולות סיני, וטנקי השוט בעלי זחלי הברזל יועדו לפעול בכל מקום, אך בעיקר בצפון הארץ וברמת-הגולן המטורשת.

המג"ד עמיר יפה היה אדם זועף ומטיל יראה. הוא היה לוחם עשוי לבלי חת, ובמלחמה בסיני לחם כאריה בראש חניכי הגדוד שלו ומדריכיו. לאחר שרוב האנשים התיישבו במקומם, לפני כניסת המג"ד, נכנסה לאולם קבוצה קטנה של חניכים קיבוצניים כולם, שאותה הובילו בכיטחון רב צחקי, שאחיו רן שריג היה סגן מפקד בית-הספר לשריון, ואייל, אחיו הצעיר של עמיר יפה. במשך כל השירות הצבאי היתה תחרות סמויה בין צחקי ואייל ובין אחיהם הגדולים. רן שריג הקדים תמיד בתפקיד את עמיר למרות שהשניים היו בני אותו גיל. התחרות הסתיימה כאשר עמיר נהרג בתאונת דרכים.

כנס החירום היה מעין משפט ראווה ללא פסקי דין. כמה חניכים ומדריכים מפלוגות המגח התבקשו לעמוד על רגליהם מול היושבים באולם. החיילים, שכולם היו פצועים וחבושים, תחקרו אישית על-

ידי המג"ד, וסיפרו את נסיבות פציעתם.

בקורס לומדים החניכים את כל מקצועות הטנק. הנהגים עולים לצריח ומתרגלים טעינה ותותחנות, ואנשי הצריח לומדים נהיגה. התרגול המעשי של חילופי התפקידים האלה בפלוגות המגח התגלה כבעייתי מאוד. הנהגים נפצעו ונלכדו בין מכשירי הצריח והתותח, ואנשי הצריח, שהפכו לנהגים, גרמו בנהיגתם הלא מיומנת לחבורות ולחבלות לכל יושבי הטנק ולעצמם. גם המדריכים היו בין הנפגעים. שניים מהם נותקו ממושביהם והועפו מהטנקים הנוסעים. בדרך נס פציעתם היתה קלה יחסית.

"לטובתם האישית של כל היושבים כאן, אני דורש באופן חדר משמעי הרבה יותר תשומת לב ומשנה זהירות מעתה ואילך", אמר עמיר ונעץ בנו את עיני הפלדה שלו. כל ה"נאשמים", שעמדו בצדי הכמה נראו כל-כך מסכנים וחבולים, אך גם מטופשים, שבקושי התאפקו מלצחוק.

חלה לבנה וענבים סגולים

שבת בצהריים - יום הכיפורים

עמדנו פרוסים בשרה דרורים מצהיב מצפון ל"בית החזית" בקוניטרה והמתנו. בסוף הקיץ מרכז הרמה ודרומה הם רצף צהוב-שחור של משטחים קוצניים, רובם שרופים, שמהם מבצבצים סלעי בזלת וטרסות הרוסות. הצבע הירוק נמצא רק במורדות החרמון ובערוצי הנחלים המבתרים את הרמה. מהמבנה המגודר שבו שהינו יצאנו בשעה 13:00 בצהריים. היתה זו הוראתו של יאיר נפשי, מג"ד 74, שעבר בין כל חניוני הטנקים.

במצב של כוננות לקראת יום קרב, או להפגזה אטילרית צפויה, היתה חשיבות רבה לכך שהטנקים יהיו פזורים ולא יימצאו בריכוז צפוף.

חטיבה 188, בהיערכות חירום לאורך קו רמת-הגולן, פוצלה לשני כוחות - צפוני ודרומי. הכוח הצפוני היה מורכב מפלוגה אחת מגדודו של יאיר, פלוגה ח', שנערכה בריכוזים מחלקתיים, ומשתי פלוגות תגבור של גדוד 53 שלנו - פלוגות א' וב'. הכוח הדרומי, בפיקודו של מג"ד 53, היה מורכב מפלוגה ג' בגדודו ומפלוגות ו' וז' מגדוד 74.

בשעת 13:50 עצר הקומנדקר של הרס"פ על הכביש הסמוך לנו. כל מפקד טנק ירד לאסוף את הארוחה עבור צוותו. עמדתי עם חברי ליד הקומנדקר, שוחחנו וצחקנו בשעה שהמתנו לתורנו בחלוקת האוכל. לפתע התנפצה בבת אחת השלווה. מכל עבר נשמעו קולות נפץ אדירים, ורעש מטוסים מחריש אוזניים נשמע בשמים. הרמתי את עיני והבטתי אחורה. עשרות פטריות עשן התרוממו ממורדות תל אביטל העמוס אנטנות ומתקני מכ"ם. הספקתי להבחין בלהק המטוסים, שהפציץ את התל, טס במהירות ובגובה אפסי לכיווננו ותוך שניות חלף מעלינו בגובה אנטנות הטנקים כמעט. הסמלים על כנפי המטוסים היו של חיל האוויר הסורי. הרעש היה מחריד. הקרבה המפחידה אל גחונות המטוסים החולפים הזכירה לי תמונות מסרטי מלחמה. רצנו לטנקים בטירוף. חשתי שהאדמה רועדת מתחת

לכפות רגלי. בידי החזקתי קופסת קרטון שהספקתי לחטוף, ובה חלה טרייה וענבים סגולים כהים.

"זרוק את האוכל ובוא כבר!" קראו לי אנשי הצוות מהצריח. "אני לא זורק כלום," אמרתי בליבי. חלפה בראשי התמונה של נזיר זן מהספר **חוכמת זן**, התלוי על צוק בין שמים וארץ ואוחז בשיח מטפס, כשלפתע הוא מבחין לצידו בגפן בר ועליה ענבים גדולים ויפים. בידו האחת הוא ממשיך לאחוז בשיח, ובידו השנייה הוא קוטף מן הענבים ותוחבם לפיו שניות לפני שהוא נופל. טיפסתי עם הקופסה במהירות על הטנק, מסרתי אותה לבורקו הטען, השתחלתי לתא המפקד והתחברתי לקשר.

התנועה שלנו הוא ביקש כוח טנקים שיחבור אליו, וצביקה שיגר אליו במהירות את מחלקה 1 של חיים דמיר. נותרנו שבעה כלים. התמקמנו בעמדות ירי מאולתרות סמוכים זה לזה, וסקרנו את השטח שמולנו עם משקפות. במרחק של כ-3-4 ק"מ מאיתנו הבחנו בטורי שריון ארוכים נעים לעברנו. הטנקים נראו כנקודות שחורות. נקודות שחורות גדולות יותר היו טנקי הגישור. נפשי הדגיש לצביקה המ"פ, כי אלה חייבות להיות המטרות העדיפות שלנו. טיווחנו, ירינו ופגענו בשניים או שלושה, קריאות שמחה נשמעו בקשר.

לאורך כל קו רמת-הגולן היתה חפורה תעלה עמוקה ורחבה, שהיוותה מכשול עיקרי נגד טנקי האויב. משימתם הראשונה של



המחבר על-יד הטנק הפגוע בסיפור אין ירי

הכוחות הסוריים הפורצים היתה להתגבר על המכשול הזה. הם עשו זאת על-ידי הנחת גשרים באמצעות טנקי גישור ועל-ידי מילוי התעלה בעפר באמצעות כלי הנדסה.

באוויר שלט הריח הגופריתי החריף מירי פגזי הטנקים. ריח נוסף של עפר ובזלת כתושה נישא על-ידי ענני אבק סמיכים שנוצרו מפגיעות הארטילריה הסורית סביבנו.

את אווירת יום הקרב המבוקר שבה נמצאנו עדיין, קטעה קריאה ברשת הקשר. מוצב החי"ר 109 דיווח על כוחות טנקים וחי"ר סוריים החודרים לשטחנו בטווחים קרובים מאוד. נפשי הורה לצביקה לשלוח מייד כוח לשם. עורד ישראלי הסמ"פ, ועימו שני הטנקים של המחלקה של נמרוד, יצאו במהירות לכיוון המוצב.

על הכביש לצידנו שעט הטנק של יאיר נפשי המג"ד כשהוא רומס בזחליו את הסירים והקונטיינרים מלאי האוכל שנתרו מיותמים על אם הדרך. ענני אבק ואבנים התרוממו ממטחי הארטילריה שנחתה סביבנו ועל רכס הבוסטר שלעברו נענו. תפסנו במהירות עמדות על השלוחה המאורכת. כ-500 מטרים מזרחית לנו התמקם כבר נפשי, מג"ד הכוח הצפוני, וצפה על המתרחש. הוא בחן את השטח והחל לחלק הוראות ולתת פקודות אש ליחידות השונות שלו. על אף שדיבר במהירות דיבורו בקשר היה ברור, ענייניי וחסר לחץ לחלוטין. כזה היה טון הדיבור שלו במשך כל ימי המלחמה.

גדוד 74 היה פרוס לאורך כל קו רמת-הגולן בכוחות מחלקתיים, והמג"ד נותר למעשה חבורת פיקוד של טנק בודד. כבר בתחילת

דחפורים צהובים

עודד ישראלי הסמ"פ הוביל את שלושת הטנקים דרך שכונת הווילות ההרוסה בקצה המזרחי של קוניטרה. הוא בחר בנתיב הקצר ביותר להגיע לאזור מוצב 109. לפתע קפא הדם בעורקיו. הוא לא האמין למראה עיניו: את המישור מצפון לקחטניה, ממש מולו, חצתה בשני טורים, ובמרווחים מבצעיים ביניהם, פלוגת טנקים סורית בהרכב מלא מובלת על-ידי טנק נוכרי (טנק שעליו מערכת גלגלות לפיצוץ מוקשים). הפלוגה הזאת חצתה את תעלת הנ"ט באין מפריע בשעה שהיינו עסוקים בירי על מטרות רחוקות הרבה יותר.

עודד פתח באש מייד. שני הכלים של נמרוד כוכבי ושוקי אשנברג הצטרפו אליו, והפלוגה הסורית, שהופתעה מהאגף, עלתה תוך דקות ספורות בלהבות. תמרות עשן שחור עלו ממנה. רוב הטנקים שנפגעו לא הספיקו להיחלץ לצדדים, והפלוגה נותרה פגועה ובוזרת באותם רווחים בין הכלים שבהם נעו - פלוגה ש"הוקפאה". כמה אנשי צוות סורים שלא נפגעו קפצו מהטנקים הנוצרים ונמלטו כאחוזי אמוק לכיוון בתי הכפר קחטניה.

היתה זו הפלוגה הסורית המובילה. הפלוגה הזאת השתייכה לגדוד הטנקים של חטיבת החי"ר 52.

"אתם חייבים לראות מה הולך כאן, זה ממש כמו קולנוע מה שקורה פה," שמענו את עודד מתלהב בקשר.

לפתע נפתח לעברו ירי מכמה כיוונים. עודד הרים את עיניו והבחין בכוח טנקים פרוס, שעמד מאחורי תעלת הנ"ט צפונית לו כפלוגת חיפוי והחל לירות לעבר השלישייה שלו.

בין הטנקים היו גם דחפורים צהובים שהובאו כדי למלא בעפר את תעלת הנ"ט ולהכשירה למעבר הטנקים. פגענו בטנקי הגישור של הפלוגה הזאת ממרחק. היתה זו הפלוגה הסורית השנייה. בין הטרסות והחורבות של הכפר קחטניה עטור החורשות, התמקמו לוחמים סורים מחטיבת החי"ר, ולאחר שתפסו עמדות אש החלו לירות על שלושת הטנקים שלמרגלותיהם.

* * *

פסענו בשבילי הקיבוץ, אילן סהר, אני ועודד ישראלי באמצע. "זה לא מה שהיה," אמר עודד, "כולם פה אינטרסנטים, ואף אחד לא רואה את טובת הקיבוץ, רק את תועלתו האישית. חבורה של חארות." הגענו אל החדר שלו. החדר היה מרוהט בפשטות ספרטנית. על

הקיר היו תלויים שני ציורים כהים.

"מי צייר?" שאלתי על אף שידעתי בכירור.

"אני," השיב.

"גם אני מצייר," אמרתי.

הציורים היו מופשטים והזכירו לי לילות חשוכים של מלחמה.

* * *

האזור הסמוך לשלישייה של עודד הפך עד מהרה לבלתי-נסבל. הטנקים מאחורי התעלה ניהלו עימם אש, קטיושות ופגזים נפלו קרוב לכלים שלהם, חיילי הרגלים שתפסו מחסה בין הריסות הכפר המטירו אש ממקלעים וממטולי אר-פי-ג' לכיוון הטנקים שעמדו וירו כמו מטורפים לכל הכיוונים.

"אני צריך עזרה דחוף!" צעק עודד בקשר.

שעטנו במהירות בעקבות הכלי של צביקה רק המ"פ לכיוונו של עודד. היינו ארבעה כלים.

עיניו של אלי שרוני,

התותחן של צביקה, היו

צמודות לעינית

הפריטלסקופ שלו

כשלתע כוסתה הזוגית

החיצונית במשהו כהה. קול

נפץ מבהיל נשמע. אלי

הסתובב לאחור כמושב

וראה את גופתו חסרת

הראש ושותתת הדם של

ג'רבי מוטלת פרושת

זרועות על כיסא הטען.

המזל של ג'רבי נגמר.

רקטת אר-פי-ג', שנורתה

מן הכפר, פגעה בראשו.

צביקה המ"פ, שכוסה

בבת אחת בדם של ג'רבי, התבלבל לרגע. "נפגע לי הצייד," הוא

דיווח בקשר, "אני נוסע לפנותו." צייד הוא כינויו של התותחן בטנק.

ברגע שההודעה השגויה שודרה בקשר, קרו שני דברים. שרוני,

התותחן של צביקה, החל למשש בפחד את גופו, ובחן את פניו

שהשתקפו בערשת הפריטלסקופ, הוא שמח לראות שעל אף הדיווח

הוא שלם ובריא. צפונה יותר, באזור רכס הבוסטר, ישב בתא הנהג

של טנק 33 ממחלקתו של דמיר בנצי השמן וחבט בראשו בכל כוחו

ככידון ההיגוי של הטנק. שרוני היה בן מחזור וידיד נפש שלו.

ההודעה על מותו של חברו הטריפה אותו מצער. צביקה עמד עד

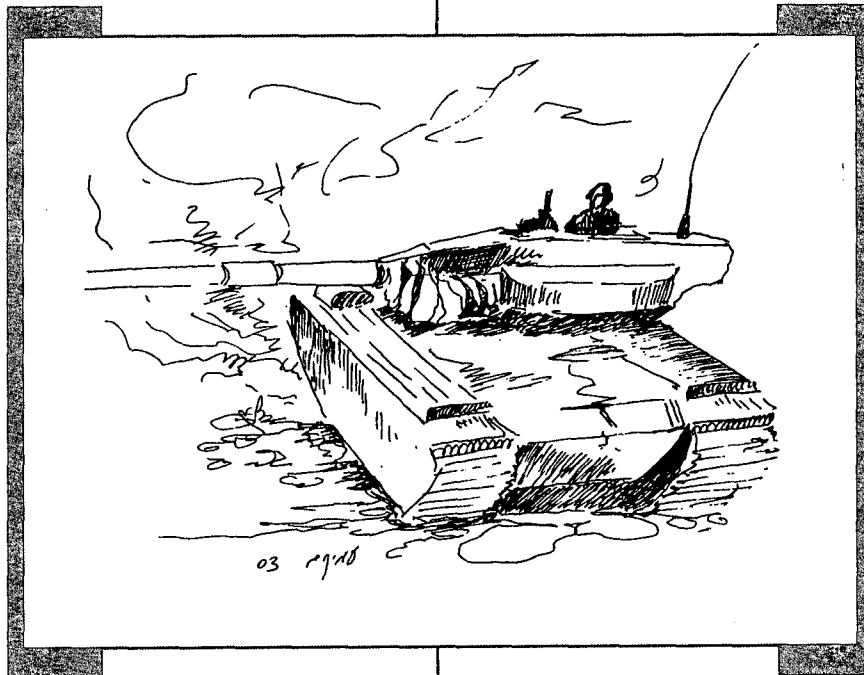
מהרה על טעותו, ודיווח על "שמאלי" - טען קשר - הרוג.

דוב זולדן, התותחן בטנק 1 של נמרוד כוכבי, סרק בעיניו את

הטרסות והמבנים הנטושים בכפר קחטניה. הוא תר אחרי לוחמי

החי"ר הסורים שהסתתרו בין הטרסות וריסס אותן ללא הפסקה

במקלע המקביל. אמצעי הירי שהיו בידי הלוחמים הללו היו מסוכנים



פגזים סביבנו, מתיזים אל על רגבי אדמה ושברי סלעים. טנק סורי תועה משרידי הפלוגה הראשונה התגלה לפתע על הגבעה בין חורבות הכפר. שוקי, שעמד לימיני, ירה במהירות פגז לעברו. הטנק התלקח מייד. כשלא נראו עוד טנקים סוריים פעילים סביבנו, הבין עודד, כי החבורה הצפופה והחשופה שלנו נמצאת למעשה במלכודת מוות. "בואו נסתלק מכאן!" צעק בקשר. במהירות התארגנו בטור מאחורי הטנק של עודד.

השיירה הקטנה שלנו החלה לעשות את דרכה דרומה כשהיא מלווה בצרורות ארוכים, שנורו לעברנו מבתי הכפר החרב. פנינו היו מועדות לרמפת הטנקים הדרומית של מוצב 109, מרחק נסיעה של כ-2 ק"מ. אם הייתי מביט לאחור הייתי מבחין שהקרקע במקום שבו עמדנו כוסתה ברשת סבוכה של חוטים לבנים ארוכים. "מכמות כזאת אפשר לסרוג סוודר", תיאר רני פרידריך אזור דומה שבו לחמו. היו אלה תילי ההנחיה של טילי הסאגר הרכים שנורו לעברנו. למזלנו, בשל המרחק הקטן בינינו לבין הכפר הנטוש שבו היה ממוקם החי"ר הסורי, לא התאפשר להם לכוון ולביית כהלכה את הטילים. בטנק המוביל - זה של עודד - היטלטל ונחבט אשר, קצין הסיוע הארטילרי, איש צוות חמישי, שנותר ללא טנק משלו.

החי על המת

ישבתי במשרדו של אשר דיאמנט, הבעלים של מפעל צעצועים גדול באשדוד.

"תודה לאל שאני רואה אותך בריא ושלם", אמרתי לו. "אמרו לי שנהרגת."

"לי אמרו שאתה נהרגת", השיב.

"מי אמר לך דבר כזה ומתי?" שאלתי וצחקתי.

"ממש אחרי המלחמה", השיב.

"טוב", עניתי, "צוותי ואני סופדים לך כחודשיים בלבד."

את הידיעה על מותו של אשר על החרמון קיבלתי מאילן סהר.

גם יאיר נפשי אישר אותה.

"אתם בטוחים", שאלתי.

"כן", אמרו לו. "הוא נהרג כבר ביום שישי, בניסיון הראשון

לכבוש את החרמון מחדש."

ואולם, בבוקר של אותו יום נפרדנו צוותי ואני מאשר, והסיפור

הזה לא הסתדר לי. הייתי אמור לשמוע על כך בשלושים השנים

שחלפו. אבל השניים היו כל-כך בטוחים בעצמם שהשתכנעתי. גם

לאחר תקופה כה ארוכה נגעה הידיעה הזת לליבי.

קיימוביץ מגדוד 74 בא לבקר אותי כמוסך. סיפרתי לו עד כמה

הצטערתי לשמוע על מותו של הקש"א שהיה עימי, אשר דיאמנט.

קיימו נעץ בי מבט ארוך, ואמר שהוא לא יודע מה אני מבלבל

בשכל. הוא נפגש עם אשר עד היום מדי פעם. "נכון לשבוע שעבר",

אמר לי, "הוא היה חי מאוד."

לא האמנתי למשמע אוזני.

"קח את מספר הטלפון שלו וטלפן אליו", אמר לי.

טילפנתי מייד למפעל של אשר.

"הוא אינו פנוי כרגע", השיבה לי המזכירה, "מי מחפש אותו?"

מאוד לטנקים. הטנק שלו היה בתנועת איגוף, ומטרתו של נמרוד היתה להשיג זווית ירי יעילה יותר מול הלוחמים המסתתרים. לפתע הוטח גופו של זולדן קדימה ונמחץ על כוונת התותחן. גוף כבד משקל שהיה מוטל על גבו הקשה עליו את התנועה. הוא הצליח בעמל רב לתמרן בתא הצר שלו ולהסיט את המשקל הכבד מעל גבו. המראה שנגלה לעיניו כשהסתובב הינו חלום הביעותים של כל תותחן טנק. פניו היפות של נמרוד היו במרחק סנטימטרים ספורים מפניו שלו. ראשו של נמרוד היה שמוט כמתוך שינה וגופו היה מקופל וחסר תנועה. עיניו היו עצומות ונחיל דם זרם על צידם השמאלי של פניו מתחת לקסדת הטנקיסטים. דוב הבחין בצד הקסדה של נמרוד בחור חדירה עגול. קליע מצרור שנורה לעבר הטנק שלהם פגע בראשו של נמרוד שעמד זקוף בצריח. נמרוד נפל פנימה והתמוטט על גבו של דוב.

היינו עדיין בתנועה ולכן לא ראינו את המתרחש. בקשר שמענו את קולו המבוהל של דוב מדווח: "קודקוד 1 נפגע, קודקוד 1 נפגע!"

* * *

שנים רבות לאחר אותו יום שישי, ערב יום הכיפורים בשנת 1973, לא הכינה אימי את הקוגל המפורסם שלה. לקח לי זמן רב להבחין בכך. כששאלתי באחת מארוחותינו המשותפות לסיבת הדבר ענה לי אבי, כי לאחר שאמי הבינה שאותו קוגל היה קינוח אחרון בהחלט לחלק מחברי הלוחמים, היא פשוט לא היתה מסוגלת להכין אותו יותר.

* * *

הצוות של נמרוד כשזולדן בתא המפקד, יצא מקו האש ונסע במהירות לכיוון מחנה התעסוקה בקוניטרה, שבו היתה ממוקמת תחנת איסוף הפצועים. צביקה רק עצר בצד הדרך וסימן ליוסי זמרי ולי את שביל הגישה לכיוון העמדה המסולעת שבה נותרו עודד ושוקי. לא הבחנתי, שהוא הורה לטנק הקש"א שמאחורי לעצור. לא הבחנתי גם, שסרבלו של צביקה, אשר העמיד פנים ש"העסקים כרגיל", היה אדום כולו מדמו של ג'רבי. נסענו לכיוון העמדה המאולתרת, כשלפתע נגלה לי, מאחורי קו התעלה צפונית לנו, ריכוז גדול של טנקים סוריים, ובהם הבחנתי להפתעתי בדחפורים אזרחיים.

ירינו כמו משוגעים. פגענו בטנק ראשון, שני, שלישי ורביעי. הטווחים היו כ-500-600 מטרים. בשלב הזה פעלנו באופן מכני לחלוטין. פשוט לא קלטתי עדיין מה בריוק קורה. בבת אחת היינו בעין הסערה. עמדנו, ארבעה כלים, חשופים כמעט לחלוטין במעין חצי קשת וירינו ללא הפסק לשלושה כיוונים.

כל הכלים הסוריים שזיהיתי סביבנו בערו. התוהו ובוהו היה נורא. "להיזהר מהגבעה, יש שם חי"ר", נשמעו צעקות בקשר. הבטתי אל הכפר מימיני. אפרים ואני ירינו במקלעי הטנק לכיוון הבזקי הירי וריצודי התנועות מהגבעה. נדמה היה לי שהבחנתי אפילו בקסדות החיילים מבצבצות מאחורי הטרסות. כל אותה עת נפלו

"תאמרי לו שאילנד מ-109", עניתי.
לאחר כמה דקות טילפן אשר בחזרה.
"אילנד, זה אתה?" שאל בקול חרישי.
"כן", השבתי.

"בוא הנה, אתה עושה לי צמרמורת בכל הגוף", אמר, "כמה זמן עבר?"

"כמעט שלושים שנים", עניתי.

אשר, קצין הקישור הארטילרי, היה אמור לחבור אל הפלוגה הצפונית של 74. טנק מצויד ומזווד המתין לו במפקדת הפלוגה במסעדה. ברגע האחרון הוא קיבל הודעה על שינוי במשימה. יאיר נפשי המג"ד החליט, שבגזרה שלנו הוא נחוץ יותר. אשר הגיע לאזור הבוסטר צפונית לקוניטרה לפני הצהריים. שינוי המשימה תפס אותו ללא מפות ואמצעים.

הוא התקשר לנפח, ומפקדת האגד הארטילרי נשלח אליו ג'יפ עם הציוד, הוראות הקשר וכל המידע הנחוץ. הג'יפ הגיע אל אשר, שהמתין בצידו הכביש, ממש עם המיגים הסוריים.

הג'יפ עצר במהירות ונוסעיו הסתתרו בגשרון האירי שמתחת לכביש. בחוץ השתוללה התקפה איומה.

כשהחלו הטנקים לנוע לעמדות קפץ אשר עם המפות והתיק על אחד הטנקים של הפלוגה שלנו, ישב בתוך סל הצריח החיצוני כשהוא מנסה להתאפס על המפות בטנק המתנועע ויורה.

הדרישות לטיווח ארטילרי הגיעו במהירות, ואשר דיפדף את מפות הקוד השונות - האחת בשפת השריון והשנייה בשפת התותחנים - והזרים בקשות סיוע אל גדודי הארטילריה הספורים שנמצאו ברמה בתחילת המלחמה.

לפתע ביקש ממנו נפשי טיווח של אזור מסוים. אשר הפך בין המפות, אימת את הקודים כשלפתע התגלתה לו טעות נוראה בבקשת הסיוע של נפשי.

"אתה רוצה שאני אטווח ארטילריה לתוך השטח שלנו?" קרא לנפשי ברשת.

"אני יודע אידיוט!" השיב נפשי, "הם כבר בתוך השטח שלנו, טווח כבר!"

צביקה עצר את הטנק של אשר, קרא לצוות לרדת, החליף בין הכלים, השאיר את הטען קשד אצלו, ושלח את הצוות עם הטנק שטוף הדרם לפנות את גופתו של ג'רבי אל מחנה התעסוקה.

אשר נשלח רגלית לחפש לו טנק אחר לחבור אליו. כך ראיתו בפעם הראשונה נע בין הטנקים היורים ומחפש טנק שיקלוט אותו. "אתה יודע מה אני לא יכול לשכוח עד היום?" אמר.

"מה?" שאלתי.

"אני הייתי קצין ותיק ממך, לפחות בארבע שנים. ואני זוכר עד היום את קוד הרוח שלך. קוד רוח שגבל באדישות. ואתה הייתי קצין צעיר, ממש ילד. מסביב תופת, פגזים, טילים ואתה הבטת במשקפת בשלווה, ירדת פנימה והעברת הוראה לתותחן, התרוממת חזרה, וכל זאת בקור רוח מופתי."

"עשית לי את היום", אמרתי, "אני לא יודע אם נותר לי מזה הרבה בחיי היום-יום שלי. אבל תרשה לי לציין, שגם אותך אני לא

זוכר כהיסטרי מי יודע מה, "הוספתי.

אשר הצטרף אל הכלי שלי ביום השני של המלחמה. עודד ישראלי קצר הרוח העדיף לוותר עליו בטנק שלו. לא בשמחה קיבלתי איש צוות חמישי לטנק הצפוף והעמוס, אך מזוג הנוח וחוש ההומור שלו הפכו אותו עד מהרה לאורח רצוי.

אנשי הארטילריה היורים למרחקים אינם יכולים לראות את פגיעותיהם. תפקיד הקש"א, הנמצא בקו האש עם הכוחות הלוחמים, הוא לצפות, לכוון ולתקן את הירי הארטילרי.

אשר כמעט שלא נח לרגע. הוא היה עסוק כל אימת שהתפנו סוללות תותחים שלנו, בהטרדות בלתי פוסקות של ריכוזי כוחות וסוללות ארטילריה סוריים בטווחים הרחוקים מאיתנו. גם הכוחות הסוריים שהתבצרו באזור קחטניה הרגישו את נחת זרועו.

יום ראשון אצלנו

יום ראשון מוקדם בבוקר. בקשר נשמעה קריאה לעזרה בטון נואש; זו השילה מעלינו את כל העייפות שהיתה בנו.

הקורא היה דורון שדה-לבן, שכונה בקשר "דקס 4", מפקד מחלקת הטנקים של קוניטרה.

מייד עם תחילת המלחמה נעה מחלקתו של דורון במהירות לעמדות ברמפה הדרומית. הרמפה הזאת חלשה על הכביש הנכנס משטח סוריה לשטחנו. הכוח הסורי לא חדר דרך הכביש משום שידע כי מצפים לו שם, אלא מצפון לו, מאחורי מסתור הגבעות באזור קחטניה.

דורון ומחלקתו כמעט שלא זיהו דבר מתנועת הכלים בשטח מולם. מוצב 109, שזיהה את הכוח הסורי הפורץ, קרא להם אליו, והמחלקה תפסה עמדות ברמפה הצפונית ומשם פתחה באש על הכלים הסוריים שזיהו בשטח. למזלנו הרב, פגעו דורון ומחלקתו בכמה נגמ"שים סוריים עמוסי חי"ר, שנעו לעבר קחטניה, כך שלא כל הלוחמים הסוריים, שיעדם היה הכפר, הגיעו אליו, ואילו אנחנו היינו סמוכים אליו מאוד.

לא ניתן היה לחלוש מהרמפה הצפונית על האזור שבו הניחו הסורים את הגשרים, כך שהללו הצליחו לגשר ולחצות את תעלת הנ"ט באין מפריע. לרוע מזלם, נתקלו רוב הטנקים הסוריים החודרים בכוח של עודד ישראלי הסמ"פ ולאחר מכן ביתר הכלים שלנו כשהגענו מצפון.

הלילה הראשון עבר על המחלקה כסיוט ארוך. עם שחר ניסו חיילים סורים לטפס על הטנקים. ממקום העמדה לא ניתן היה להנמיך את קני התותחים והמקלעים, והם נאלצו להשתמש בעוזים שבידיהם כדי לפגוע בחיילים המסתתרים בין הסלעים. ההפגזה הסורית ניתכה ללא הרף על עמדותיהם. טילי הנ"ט שנורו אליהם אילצו אותם לעמוד במדרון האחורי של הרמפה.

דורון ביקש מיאיר, המג"ד שלו, להתפנות. המ"פ שלו נהרג כבר בשעות הראשונות של הקרבות בדרום. כשקיבל תשובה חיובית, הוא אסף את מחלקתו וירד בטור מן הרמפה כשפניו מועדות לעבר מחנה התעסוקה.

טנק סורי בודד, מפליטי יום שבת, עמד על הדרך החוצה במארב.

ברגע שנגלה הטנק הראשון, הוא ירה לעברו. הפגז פגע בחלקו האחורי של הצריח, העיף מתקני אחסון, אך לא חדר לטנק. דורון שדה-לבן המופתע, שלא הבין מאיפה ירו עליו, נסוג לאחור. ניסיון נוסף להגיע לדרך, נתקל בירי נוסף מאותו טנק.

"אני צריך עזרה", קרא בקשר, "אני חייב להתפנות. יורים עלי טנקים ואני לא יודע מהיכן."

"יאללה, אילנד, בוא איתי", קרא לי עודד ישראלי.

נסעתי בעקבותיו. עלינו על הכביש המוביל לרמפה הצפונית ולכפר. עצרנו מייד. הבחנו בטנק הסורי במרחק של כ-800 מטרים. נעמדנו מייד זה לצד זה. עודד ירה פגז לעבר הטנק. הטנק נשאר במקומו ללא פגע, קנהו לכיווננו. הפגז השני לא נורה. מייד ירינו

הצריח ביום הראשון, איכר את צורתו העגולה.

"זרוק אותו מהטנק", אמר טואשי לגולדשפט, "רק צרות הפגז הזה יכול להביא."

אחרי הירי הראשון נתקע הפגז הבעייתי בסדן התותח כשחציו בחוץ.

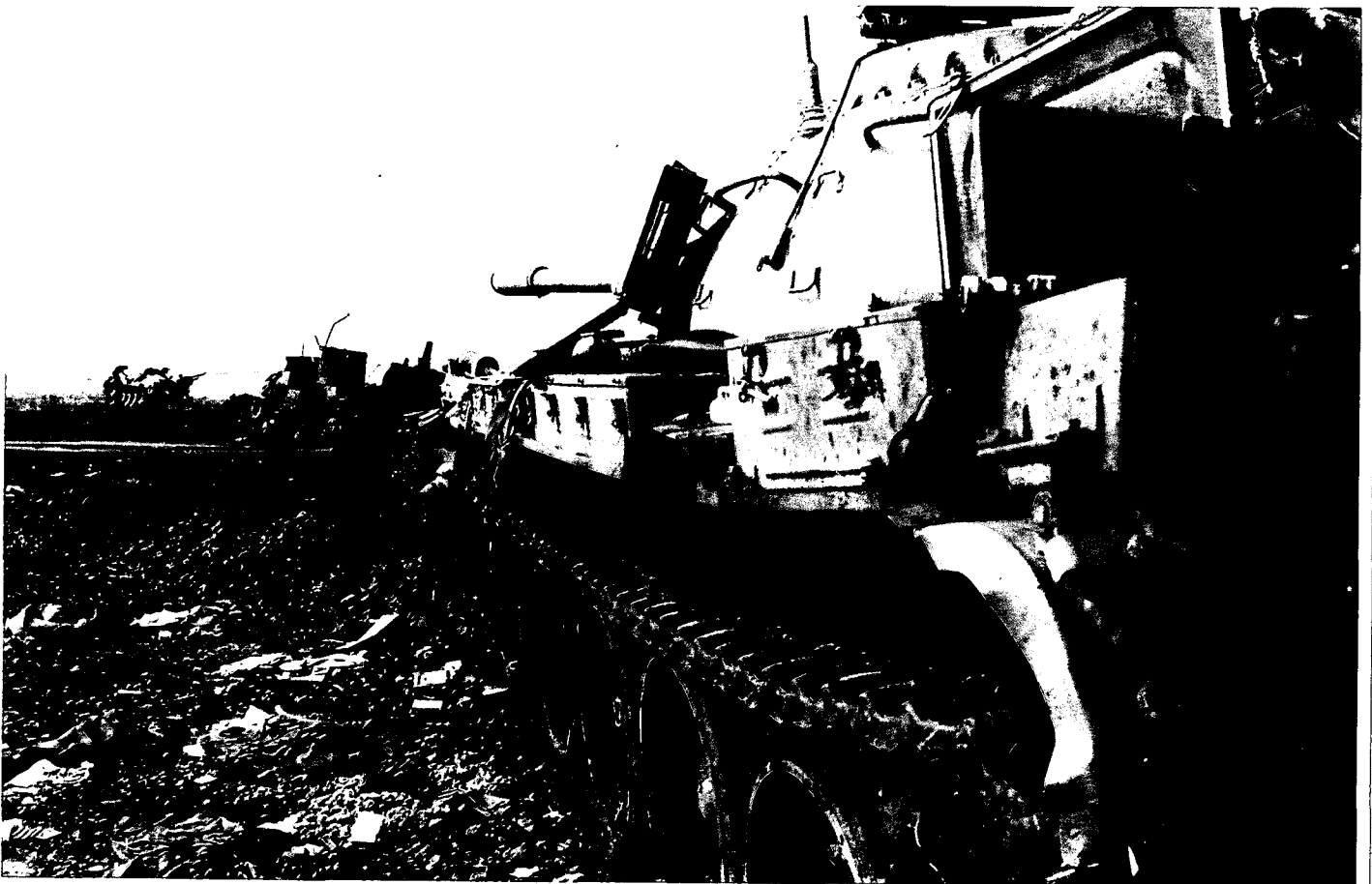
"רחוף אותו פנימה", צעק טואשי.

מבעד לכוונת הפריטלסקופ המגדילה שלו, נראה הטנק מולם ברור ומאיים.

"אני לא יכול", נאנק גולדשפט.

"אז משוך אותו החוצה."

"אני לא יכול", גולדשפט כמעט התייפח.



רק"ם סורי פגוע ברמת הגולן

ואז עשה טואשי מלא הגוף את הבלתי-אפשרי. הוא נחלץ בזריזות מפתיעה ממושבו, השתחל במהירות מתחת לתותח, עבר לתא הטען, הדביק את גולדשפט לקיר הצריח, ומשך בכוח אדיר את הפגז התקוע. הוא הניח את הפגז על רצפת התא, שלף פגז חדש ותחב אותו לבית הבליעה של התותח. לאחר מכן טיפס שנית במרווח הצר שבין התותח לתא התותחן, התיישב בכיסאו, כיוון וירה פגז נוסף.

המחלקה של דורון ירדה מן העיקול שבו המתינה ונסעה בטור לכיוון קוניטרה, משאירה לטיפולנו את גזרת פתחת קוניטרה הדרומית. היה זה מראה משונה מאוד. כאילו שלישיית הטנקים סיימה את חלקה במלחמה הזאת. אך הסתבר שלא כך הם פני הדברים.

פגז נוסף. הטנק נשאר על עומדו. אחרי דקה ארוכה ירה עודד פגז נוסף, הטנק הסורי נשאר במקומו כצוחק. יריתי מייד פגז נוסף. עשן שחור פרץ מצריח הטנק.

"שיהיה לך ברור, הטנק הזה רשום על שנינו", אמר עודד.

ביטחוני העצמי נסק פלאים ביממה שחלפה.

"היית מת", עניתי בקשר.

רק לאחר שנים סיפר לי זאב טואשי, התותחן של עודד, מה קרה בטנק באותה הפסקה ארוכה בין פגז לפגז. הטען של עודד היה בחור נמוך וממושקף. באותו הבוקר, בלחץ הירי, הוא הכניס לקנה פגז עקום שעליו התריע טואשי ארוכות. תרמיל הפגז, שנמעך בצידוד

לכיוון הרמפה הצפונית של מרגלות המוצב, כחיצים שלוחים. גלשנו לרמפה במהירות דרך המורד המטופש והמטריד, שחשף במלואו את הטנק היורד לגבעות ממול. תפסנו עמדות אש בשניות. הבזק ירי מולנו גילה לנו את מקומו של הטנק שלא התייחס לבואנו, והמשיך לירות על המוצב.

גיבור על חלשים, חשבתי בליבי.

הטנק הסתדר מאחרי טרסת אבנים.

אשר חלק את תא הטען הצפוף עם בורקו, והדבר הקשה על טעינת הפגזים. סיכמנו במהירות, שהטנק של שוקי יירה ושאני אצפה ואתקן את האש. ציון, התותחן של שוקי, בן מחזור של אפרים וחברו הטוב, היה אף הוא תותחן מעולה. ציון ירה פגז ראשון. הפגז פגע מאחורי הטנק כשהוא מעלה ענן אבק חום.

"ארוך, " דיווחתי בקשר.

הפגז השני שנורה פגע סמוך מאוד לטרסה שלפני הטנק כשהוא

מעיף נתזי אבנים.

"קצר, " דיווחתי.

בשלב הזה קלט מפקד הטנק הסורי שהוא מטווח. הוא נסע במהירות לאחור ופנה ימינה, ובתוך כך חשף אלינו את כל אגפו של הטנק. ענני עשן לבן שעלו מהמפלט שלו הבליטו את צדודיתו הכהה. הכלי ניסה לחמוק מהאזור.

הפגז השלישי נורה בזריזות ופגע במרכז צריח הטנק. הבחנו

בכירור בהבזק הפגיעה. הטנק התלקח מייד ואבוקת עשן שחור סמיך

היתמרה ממנו.

"כל הכבוד, " אמרתי בקשר חוץ.

בקשר פנים אמרתי לצוות: "זהו, סגרנו איתו חשבון."

שוקי שלף את המצלמה וצילם את הטנק הבורע, שממנו היתמר

ענן עשן שחור סמיך לגובה רב עוד שעה ארוכה. היה זה מסר לסורים

מולנו, שפלוגה א' עדיין חיה ובוועטת.

* * *

בפגישה על כוס קפה עם רני פרידריך, מ"מ מפלוגה ב', הוא סיפר

לי, כי עובד איתו משה אוחיון, לוחם גולני שהיה במוצב 109 לפני

כשלושים שנים. טילפנתי אליו כבר למחרת היום. שוחחנו ארוכות.

חשתי, שכמו רבים מחברי גם הוא נגוע באותו צורך להעלות ולפרוק

את התמונות, הרגשות והזיכרונות הקטועים. לסיום אמר משהו

שריגש אותי מאוד: "לראות את הטנקים שלנו במשך ימי המלחמה

פוגעים בטנקים הסוריים ומדליקים אותם אחר אחרי השני, היה מחזה

שמילא את כולנו שמחה סיפוק וגאווה, וגם נתן לנו הרכה תקווה."

"אתה יודע של מי היו הטנקים האלה, שהתרוצצו, ירו ופגעו?"

שאלתי, "אלה היו הטנקים שלנו, חביבי - שלי ושל הפלוגה שלי,

פלוגה א' מגרוד 53."

* * *

בשעות הצהריים, לאחר שווידאנו סופית שהאזור מול 109 שקט

אנשי הצוותים, שהצטרפו לנפשי וליכין המ"מ 107 לאחר שתיקנו את הנזקים בכליהם, חימשו ותידלקו, השתתפו בקרבות באזור שמצפון לנו. כמעט כולם נפגעו.

הטנקים של פלוגה א'

"אס, כאן ארסן, עזרו לנו, טנקים יורים עלינו והורגים לנו אנשים!" נשמע בקשר קול לחוץ ומבוהל על סף בכי. ארסן היה שמו של מוצב החי"ר 109.

מוצב 109 היה מאויש על-ידי לוחמי גולני, אנשי הפלוגה המסייעת. כל מוצבי החי"ר ממרכז הרמה צפונה היו באחריות גרוד 13 של גולני. מפקד המוצב היה סגן אהוד בן גרא - ממש כשמו של השופט והלוחם התנ"כי. הוא היה הסמ"פ של הפלוגה והגיע למוצב בשבת בבוקר כשהוכרזה כוננות גבוהה בכל מוצבי הקו.

ביום שני הבחין אהוד בתנועה ערה של כלים בגבעות שמול מוצב 109. הוא הגיע אל עמדת התותח במוצב כשהוא מלווה בקצין נוסף. הלוחמים מיעטו לצאת מהבונקר המסוגר מכיוון שעל המוצב נפלה הפגזה מדויקת באופן כמעט קבוע. הירי הארטילרי הקטלני הזה, שהתחזק כל אימת שהיתה תנועה של כוחות סוריים, עיקר למעשה את המוצבים מייעודם העיקרי - תצפית ודיווח על פעילות האויב.

הקצין הנוסף שליווה את אהוד היה מפקד המוצב עד להגעתו של האחרון.

תותח 20" מ"מ עמד בעמדה ממוגנת בהיקפה. את תקרת הבטון שמעליו החליפה רשת הסוואה.

אהוד החליט ליטול יוזמה מכיוון שטנקים סוריים בגבעות שמולם החלו לירות אש מדויקת לעבר עמדות המוצב. מה שמוגדר כאש לפיצוץ עמדות.

הפעילות הסורית הזאת ביום שני נועדה להכשיר את השטח לקראת יום שלישי. מטרתה היתה לגרום למוצב החי"ר נזק כדי למנוע ממנו את האפשרות להפריע לכוחות שהיו אמורים לזרום למחרת.

איש במוצב לא היה מודע לכך, שעמדת התותח בלטה מאוד ממרחק בשל הצל שהיה מוטל עליה. בגבעה שממול הבחינו בתנועת שני הקצינים בעמדה ובהזות רשת הסוואה. לרגע הזה חיכה הטנק הסורי. הוא ירה פגז מדויק.

הפגז חדר דרך פתח הירי של העמדה, ריסק את התותח בדרכו ופגע באהוד פגיעה ישירה. הקצין שלצידו נפצע באורח בינוני מהרסיסים שעפו לכל עבר. מראה גופתו המרוטשת של הסמ"פ האהוב והנערץ גרם הלם קשה ללוחמי המוצב. "מותו כיבה אותנו לחלוטין" אמר לי משה, מקלען המחלקה. "עד אז המלחמה לא פגעה בנו ישירות. הרגשנו פתאום כמו חבורת ילדים אבודים."

באותה עת עמדנו ברמפה הדרומית ולא הבחנו בדרמה שהתרחשה מול המוצב. החלפנו בין הרמפות הצפונית והדרומית במשך ימי הלחימה, כשכמות פגזי הארטילריה שנחתו על הרמפה שבה שהינו הפכה לבלתי-נסבלת. כששמעה הקריאה בקשר, טסנו שוקי ואני

מכל פעילות, שבנו שוקי ואני לשלושת הטנקים האחרים שלנו ברמפה הדרומית.

היה זה היום השלישי למלחמה. בשמים מעלינו חלף סקיהוק ישראלי בודד בררכו לתוך סוריה. המטוס הותיר אחריו פס עשן לבן. לפתע ראינו פס לבן נוסף העושה את דרכו אל המטוס. המטוס ניסה להתחמק, אך הפס פגע בו, המטוס התפוצץ באוויר, ראינו מצנח לבן נפתח ונסחף היישר מזרחה אל תוך סוריה. זה לא היה המטוס הראשון שלנו שראינו בלב כואב איך הוא נפגע מטילי קרקע-אוויר סוריים.

חיל האוויר הבלתי מנוצח שלנו, עמוס משימות עד קצה גבול יכולתו, איבד מטוס אחד מטוס בשמי סוריה. למטוסים הישראליים לא היה מענה לטילי הקרקע-אוויר הרוסיים.

אשר הקש"א, שישב לצידי על צריח הטנק, הביט במשקפת. "תראה את הבני זונות", אמר, "תראה לאן הם מקדמים סוללות טילים". הבטנו, אפרים בורקו ואני, ובאמת בטווח של כ-4-5 ק"מ בתוך שטח סוריה, ראינו סוללת טילי קרקע-אוויר לבנים.

הסוללה, שבה היו חמישה טילים מסודרים במעין עיגול סביב רכב בקרה מרכזי, התמקמה במדרון קדמי כאילו היא בתרגול ולא במלחמה. הטווח היה רחוק מדי לתותחי הטנקים.

"בוא נראה להם מה זה", אמר אשר. הוא פנה בקשר למסו"ל, שהעביר את פקודות הירי של אשר לסוללות התותחים בשטחנו.

בקשר ענה אדם לא צעיר, קולו היה רגוע ושלו, אך ניכרה בו עייפות רבה. מספר קני הארטילריה ברמת-הגולן היה זעום ביחס לכמות הארטילריה האדירה שהפעילו הסורים. הארטילריה נאלצה לפעול יומם וליל. ניכר היה, שלמרות המצב הכמעט אבוד, עשה הקצין הוותיק כמיטב יכולתו להשרות, לפחות בנימת קולו, ביטחון בקציניו הצעירים.

תוך כמה דקות נפלו באזור הסוללה פגזי ארטילריה בדיוק מדהים. אשר ביצע תיקון מהיר, ופגזי ארטילריה פגעו היישר ברכב הבקרה של סוללת הסאם. הבחנתי במשקפת כיצד חלקים ממנו התעופפו באוויר. רכבי הטילים נעו בפאניקה וניסו להימלט.

"כל הכבוד על הביצוע", אמרתי לאשר. "איזה יופי", אמרו אפרים ובורקו שצפו בירי. "נו, מה קורה, פגענו בהם?" חזר ושאל שני עמוק מתוך תא הנהג. סוללת העפר המגינה על הרמפה הסתירה לו את המתרחש. "שני, תירגע, הכול בסדר", ענה לו בורקו בקול סמכותי. מצב הרוח שלו השתפר ככל ששני היה לחוץ יותר, "פגענו בול". ואני הוספתי: "כן, גם עם אלה סגרנו חשבון".

טייס סורי שבו

ביום שני אחר-הצהריים נשמע בשמים רעש הולך וגובר של מטוס. לפתע הגיח מדרום לנו ביעף נמוך מיג סורי וטס לעברנו. דרכתו במהירות את המקלע ויריתי לעברו. ארבעת הטנקים הנוספים לצידי פתחו באש מקלעים אף הם. במרחק של כמה מאות מטרים מאיתנו

נפלו כמה פצצות שהרימו ענן אבק גדול. המשכנו לרסס את השמים בקליעים תוך יצירת ארגז-אש.

שובל דק של עשן שחור נראה מיתמר מגחוננו של המטוס. המטוס ניסה לנסוק, אך החל לאבד גובה במהירות. חופה לבנה נראתה בשמים.

המיג נפל כאבן ונעלם מצפון לנו מאחורי גבעת מוצב 109. נשמע פיצוץ גדול ותימרות אש ועשן התאככו מהאזור.

המצנח הלך והתקרב לפני האדמה, והטייס נחת על הקרקע מול הרמפה הצפונית מאחורי קו הגבול וגדר המערכת בשטח הסורי.

"אילנד! לך תביא אותו", צעק לעברי צביקה המ"פ. הוא העביר אלי הוראה שקיבל בקשר.

יהודה שני, הנהג שלי, לא שכח לו את זה עד היום. "בטח אמרו לו להביא, והוא שלח אותנו לתוך סוריה למוקשים ולסאגרים", אמר לי.

יצאנו תוך שנייה לדרך. היה צורך לפעול במהירות רבה מכיוון שהורגשה תכונה ערה בצד הסורי.

תוך כמה דקות הגענו לצייר המערכת ונסענו לאורכו. פנינו מול הנקודה שבה נפל הטייס. עלינו עם הזחלים על גדר המערכת וחדרנו לשטח. בלמנו באחת מול התלולית שמאחוריה הסתתר הטייס.

הטייס התרומם, והרים את ידיו למעלה. בידו האחת אחז באקדח. "זרוק את האקדח!" צעקתי לעברו בעברית שוטפת מצריח הטנק, מסמן בידי תנועה של זריקה.

הוא השליכו מידו.

איני יודע מדוע לא ניסיתי לפנות אליו באנגלית, שפה שבה שלטתי היטב מגיל צעיר. ירדתי מהטנק ופסעתי לעברו בצעדים מהירים. בורקו השגיח מהצריח, עוזי דרוך בידיו.

"עלה על הטנק!" המשכתי בעברית, וסימנתי לו בידו. הוא טיפס על הטנק ונשען על הצריח. פניו היו חיזורות כסיד. הבחנתי ברעד קל בידיו.

הרמתי את אקדחו מהקרקע, וטיפסתי על הטנק. בחנתי אותו בקצרה.

הוא היה בחור נאה, בהיר עיניים ובהיר שיער. הוא לא נראה ערבי כלל.

"יכול להיות שהוא צ'רסקי", אמר לי אילן סהר לא מזמן, "הם בהירים וכחולי עיניים".

ראיתי בפניו את הפחד וריחמתי עליו. חשבתי בליבי, שהמסכן אינו יודע שכל עוד הוא אצלי בטנק לא יאונה לו כל רע.

סימנתי לו להיכנס לתא הטען, בורקו ישב על הצריח מעליו אוהז בעוזי.

מרגע היכנסו לטנק היינו גם אנחנו בטוחים לחלוטין. אף סאגר כבר לא יישלח לעברנו.

היו לו רגות כתפיים, כמו לנו, ושני כוכבים כסופים עיטרו כל אחת מהן.

הטנק שלי. כמו סוס גדול ונאמן.
פרשתי שמיכות בתא נהג, והלכתי לישון.

דגל אדום גדול

נסעתי במהירות על הכביש המוביל למוצב, ובהמשכו לרמפה הצפונית. שוקי אשנברג בעקבותי - כוח "אס" - שני טנקים. במשך כל ימי המלחמה הראשונים, מספר הטנקים הממוצע בכוחות של 188 נע בין שניים לחמישה, ואלה לחמו נגד פלוגות, גדודים ולעיתים גם נגד חטיבות שריון סוריות שלמות. בסוף עיקול הדרך התגלתה לפני במלוא הדרה קבוצת טנקים. הטנקים שאגפם היה חשוף אלי, עמדו סמוכים זה לזה ונראו ברורים ומאיימים. היו אלה טנקי טי-62 - פאר תעשיית הנשק הסובייטית. הכלים האלה שימשו את חטיבות השריון הסוריות המוכהרות. המרחק שלי מהם היה כ-500 מטרים. פלוגת הטנקים הסורית הגיחה מהוואדי עטור העצים והשיחים בין גבעת מוצב 109 לגבעת "ננס". באותו שבריר שנייה הספקתי להבחין שהטנקים היו ירוקים ולא צבועים בצבעי ההסוואה המסורתיים של הסורים. הם נראו חרשים ומבריקים. צריחיהם העגולים כחצאי כדורים מושלמים הבהיקו בשמש הבוקר. צריחי הטנקים הרוסיים הזכירו לי תמיד חצאי אשכוליות.

הטנקים הסוריים היו שקועים בקרב אש עם כוח שעמד מולם, שאותו לא יכולתי לראות. הנחתי שעם עודד נמצאים טנקי יחידת המילואים שפגש, או הטנק של צביקה. מי עוד כבר היה באזור. הם לא הבחינו כלל בשוקי ובי. למזלנו, המקום שבו עמדנו הוסתר על-ידי גבעת "ננס" מבתי הכפר קחטניה, שהיו גדושים בלוחמים סוריים ובנשק נ"ט.

"מאיפה לעזאזל צצה החבורה הזאת?" היתה המחשבה הראשונה שחלפה בראשי למראה הטנקים הסוריים, שחדרו שנית לגזרה שבאחריותנו. הרגשתי כמו טורף שקורבנו מתגלה לפתע לעיניו. חשתי שהדם זורם בקצב מואץ בכל גופי.

"טנקים סוריים לפנים!" התרעתי בקשר פנים, "נהג, עצור!" צעקתי לשני.

הטנק עצר בבת אחת. אשר נחלץ בזריזות מתא הטען ופינה את השטח לבורקו, שהכניס במהירות פגז לסדן התותח. אשר ניתר אל מחוץ לצריח ועמד כפוף מאחורי גבי כשהוא אוחז בכיפת המפקד. "אש!" קראתי כשאני מצודד את התותח לכיוון מרכז הפלוגה, שם עמדו כמה כלים סמוכים זה לזה.

אפרים פגע בטנק הראשון שהתלקח מייד, הסיט במהירות את התותח וירה על השני, ומייד על השלישי ופגע בהם. הטנקים עלו בלהבות. "יש שם עוד אחד!" קרא אשר מאחורי גבי כשהוא מצביע מעבר לכתפי על כלי נוסף, שהתגלה בין תימרות העשן. צודדתי את התותח אליו. הבטתי פנימה אל תא הטען וראיתי את בורקו אוחז את הפגז בידיו. "שים אותו כבר!" צעקתי. בורקו הפנה אלי את פניו המיוזעות והשחורות מאבק השריפה, קסדת הוי-ארסי שמוטה על ראשו באלכסון, וענה בצעקה: "יש כבר פגז בפנים!" כדי לירות ארבעה פגזים בפחות מרקה נדרש התותחן לפעול

"הופה," אמרתי בליבי. "סגן-אלוף. בטח מפקד טייסת." לאחר מכן התברר לי, שאלה היו דרגות סגן בלבד. יצאנו מהשטח הסורי ונסענו במהירות בחזרה. בדיעבד התברר לנו שהיינו הכלי הישראלי הראשון שחדר לשטח סוריה באותו שבוע לחימה. "סע לכיוון המוצב," הודיע לי צביקה בקשר, "משם כבר יבואו לאסוף אותו."

המתנתי למרגלות מוצב החי"ר 109. הייתי דרוך וקשוב לקשר ולא שמעתי כיצר שני, מעמקי תאו, מנסה לראיין באנגלית שבורה את השבוי. לאחר כמה דקות הגיע אלינו מכיוון קוניטרה נגמ"ש האיסוף. העברתי אליהם את הטייס. חזרתי לחברי ברמפה הדרומית. לאחר מכן שאל אותי משהו: "לקחת לו את השעון?" "השתגעתי?" אמרתי. "הרי בלאו הכי משהו ייקח לו אותו," השיב לי.

* * *

במלחמה גיליתי לראשונה, שלאנשים רמות מוסר שונות. נתקלתי בגילויים שונים לכך. באחד הימים ירדנו בשעת ערב לראשונה מן המובלעת הסורית לבסיס 'סופה', בסיס הגדוד שלי, גדוד 53, לצורך התארגנות מחדש. המטרה היתה לתקן ולהכשיר את הטנקים ולאפשר ללוחמים לישון תחת קורת גג סוף סוף. נמצאנו במסגרת כוח מילואים של 679, שעיימו היינו למעשה עד ערב הפסקת-האש. החנינו את הטנקים במשטח הפלוגתי של פלוגה ב' ועשיתי את דרכי לחדר המ"מים. למראה החדר חשכו עיני. החדר עבר ביזה. ביזה בידי כוחותינו. הארונות היו פרוצים, הארגזים האישיים היו מרוקנים, ופריטי לבוש וציוד, או מה שנותר מהם, היו זרוקים על הרצפה. על המיטות היו שרועים אנשים לא מוכרים. הבחנתי במכנסיו הקצרים של אפרתי זרוקים ליד ארונו. ליתר בגדיו לא היה זכר. אז כבר ידעתי שאפרתי נהרג. לאחר שנים רבות סיפרה לי הדסה חברתי, שהיתה פקידת המח"ט, שגם מגורי הבנות בחטיבה רוקנו לחלוטין. "מה צריכים מילואימניקים פיג'מות ובייבי דולס של בנות?" שאלה אותי.

"מה זאת אומרת," השבתי, "לנשים ולחברות." כשקראתי את ספרו של אורי מילשטיין, ההיסטוריון השנוי במחלוקת, שבו כינה את צה"ל אספסוף לבוש מדים, התקוממתי בתחילה בליבי, ולאחר מכן נזכרתי במראות מאותו ערב בגדוד. יצאתי מהחדר. ניגשתי לחנייה. הפרינס הלכנה, שעיימה עליתי לרמה, נעלמה אף היא. חשתי זעם רב מהול בתסכול נוראי. "קיבינימט," אמרתי בליבי, "מי רוצה להיות פה בכלל?" הסתובבתי ופניתי אל משטח הטנקים. טיפסתי אל הטנק. הפלדה הקרינה חום שצברה במשך שעות היום.

במהירות ובדיוק יוצאי דופן. מהירות הטעינה הנדרשת מן הטען כרי להרביק את הקצב הזה בלתי אנושית.

אפרים ירה, הטנק התלקח, התפוצץ והצריח שלו התרומם באוויר. שוקי וצוות הטנק שלו, שעמדו לא הרחק מאיתנו, פגעו בכלים הנותרים של אותה פלוגה, אשר נותרו קפואים והמומים על עומדם. כל הפלוגה הסורית בערה. ענני עשן לבן ושחור התאבכו מהטנקים.

כל ההיתקלות נמשכה לא יותר משלוש דקות. היתה זה פלוגת החוד של החטיבה הסורית.

הסתובבתי לאחור אל אשר שעמד מאחורי. "בוא, היכנס פנימה," קראתי לעברו.

שעטנו במהירות אל הרמפה הצפונית. תפסנו עמדה, והתחלתי לסרוק את השטח שלפני. היתה תכונה רבה של כלים ואנשים מולנו. טנקים נראו תופסים עמדות בין הטרסות וגדרות האבנים.

"משנה אס נפגעו!" נשמעה לפתע הקריאה ברשת. "משנה אס" היה כינויו של עודד בקשר.

"עוד אחד נאלץ לפרוש," חשבתי בליבי.

המחשבה אפילו לא הטרידה אותי. גם אם הייתי נותר טנק בודד חסר תחמושת כלל, הייתי בולם את הטנקים הסוריים בגופי, משליך עליהם תרמילי כדורים ריקים ואבנים. שום כוח שבעולם לא היה יכול לי. עסקתי במלאכת קודש. הגנתי על אדמת המולדת שלי מפני זרים, ולא חשבתי אפילו לרגע אחד, כי ניתן לעלות על הדעת כל אפשרות חוץ מאשר לעמוד

איתן ולהילחם בחמת זעם עד סילוקם של אלה, או עד נשמת אפי האחרונה.

כעשרים דקות לפני כן הבחין זאב טואשי, התותחן של עודד, שהתבונן בעינית כוונת הפריטלסקופ, בפלוגת טנקים סורית שנעה בשני טורים שבראשם טנק נוכרי. הפלוגה היתה במרחק של 1,500 מטרים.

ההפגזה הסורית נפלה בכל מקום. עודד שב מתדלוק מהיר בקוניטרה. בדרכו חזרה נתקל בשלושה טנקי מילואים ש"ניהלו" אש עם הפלוגה אותה זיהה גם טואשי דרך הכוונות. השגיאה המשותפת לטואשי ולטנקי המילואים היתה העובדה, שהפלוגה הזאת היתה הפלוגה שהושמדה כבר ביום שבת. הטנקים, שנפגעו על-ידי השלישייה של עודד ביום שבת במהירות מדהימה, עמדו קפואים על עומדם במרווחי נסיעה מבצעית.

עודד צעק לעבר שלושת הטנקים שיפסיקו לירות מכיוון שאלה טנקים פגועים. לא היה לו קשר עם הכלים האלה והוא לא ידע

לאיזה כוח הם משתייכים. הוא החל לאבד את קור רוחו, אך לשווא, השלושה המשיכו בשלהם.

לפתע הגיחה מהוואדי שמולם, פלוגה סורית, אמיתית הפעם. פגזים נ"ט נחתו בשטח סביבם כל הזמן.

עודד עלה במהירות לעמדת אש. לפתע שמע טואשי מאחוריו קול אנחה רפה. טואשי הסתובב במהירות והספיק לבלום בשתי ידיו את עודד שצנח עליו כשכתם אדום מתפשט על חזהו. פגיעת רסיס פגז ארטילריה.

טואשי השעין את עודד על כיסאו, הזדקף בכיפה, ונתן הוראה לנהג יעקב משה לנסוע לאחור.

הוא נפנה לטפל בעודד. גולדשפט והוא הניחו אותו על רצפת תא הטען. הוא חיפש בכיס השמאלי העליון של הסרבל של עודד את התחבושת האישית שלו. להפתעתו, הכיס היה ריק. בראשו של טואשי חלפה המחשבה: "יא בן-זונה, אותנו במסדרים אתה מטרטת על כל פריט בסרבל ובחגור, ולך עצמך אין תחבושת אישית."

טואשי חבש את חזהו של עודד מחוסר ההכרה בתחבושתו שלו, עלה על כיסא המפקד וכיוון את הטנק לאחור.

* * *

מאז הבוקר שבו נפצע לא ראיתי את עודד ישראלי עשרים ואחת שנים. נפגשנו בכנס גדוד 53 שאורגן על-ידי בקמן וצחקי ב-1994. הוא השמין וזקן עבות, שזור בהרבה שערות לבנות, עיטר את פניו.

פניו קרנו באור מוזר

כשחייך אלי. הוא מעולם לא חייך אלי קודם לכן.

הוא פגוע קשה מאוד בהלם קרב, סיפר לי צחקי לאחר המפגש, ברמה שממש מפריעה לניהול אורח חיים תקין. כשסיפרתי על כך להורי לא יכולתי לעצור את הדמעות בעיני. נזכרתי בעודד מ-109: יעיל, נמרץ ואמיץ. שד משחת ממש. אז עדיין לא הבנתי איך יכלה המלחמה לגרום לשינוי כל-כך קיצוני באדם.

* * *

צביקה רק שמע בקשר את דיווח המוצב על רעש וחלים בשעריו, סב על עקבותיו ופנה במהירות לכיוון המוצב. שבעה טנקים ירוקים ומבהיקים הגיחו מהוואדי מולו. פלוגה נוספת. צביקה נתן פקודת אש מהירה, והחל בירי מהיר על הטנקים שמולו. אלי שרוני התותחן ירה כמו מטורף, והטען-קשר טען כמו מטורף, שלף פגזים מכל הבא ליד. תוך דקות התלקחו כל הטנקים שמולם.



טנק נוכרי סודי שהוביל את אחת מפלוגות החוד של חטיבת הח"ד 52, שחדרו מצפון לקחטניה, נפגע על-ידי הכוח של עודד (צולם בדצמבר 1973)

הכלים שנותרו בגבעות שמולנו החלו לסגת לאחור. הבטתי על הטנק ממרומי הצריח. תילי ההנחיה של הסאגרים, חוטים לבנים ארוכים וסבוכים זה בזה, היו משוכים לאורך כל הטנק כרוכים על הכנפיים ועל התפסנים הבולטים שעליו. אחרי כחצי שעה הצטרפו אלינו לרמפה שלושה טנקים. אנשי הכלים הללו שאותם פגש עודד, לחמו אף הם מול הטנקים של הכוח הסורי שחדרו מאזור קחטניה, ובה למעשה סתמו את הגולל על המאמץ הסורי באזורנו.

צוותי המילואים הללו לחמו בכלים פגועים שלנו שהוכשרו מחדש. מפקד הכוח שלהם קיבל את הטנק שאותו החליף צביקה המ"פ ביום שבת. הטנק תוקן ונוקה, אבל לא ניתן היה להסיר את כל כתמי הדם של ג'רבי. השתדלתי לא להתקרב לטנק הזה.

צמד התולים סיאמיים

הגעתי לראשונה לחופשה בבית שבועיים לאחר פרוץ המלחמה. היתה זו יציאה לכמה שעות בלבד. אוטובוס חיילים הוריד אותי בתום נסיעה ארוכה ורבת תחנות בצומת הקאונטרי קלאב.

כשירדנו מהרמה לכיוון הגליל, הופתעתי מההאפלה שבה היו נתונים כל היישובים בארץ. היתה זו תזכורת לכך שהמלחמה טרם הסתיימה. ברמת-הגולן עצמה הבסיסים והיישובים היו מוארים כרגיל.

בצומת הקאונטרי אספה אותי מכונית אמריקנית גדולה, ובה שלושה זוגות מבוגרים וחביבים. הם הצטופפו ודחסו אותי פנימה. מן הסתם נראיתי להם עוף מוזר. על פני היה זקן בן שבועיים, שערי היה סבוך ופרוע, ועל סרכל טנקיסטים מוכתם לבשתי ז'קט עור מהוה בצבע חום, שמתחתיו ביצבץ צעיף שפעם היה לבן. כשנשאלתי לשלומי, קישקשתי להם על טנקים סוריים וטייס שבוי. הם דיברו ביניהם בערבית עיראקית, ומנימת דבריהם חשבתי שהם סבורים שדעתי השתבשה עלי.

הם התעקשו לקחת אותי עד פתח ביתי.

היתה זו שעת לילה מאוחרת - 1:30 בערך. הבית היה חשוך לחלוטין. דפקתי על הדלת.

"מי שם?" נשמע קולו המבוהל של אבי.

דפיקות פתאומיות על דלת ביתך, ועוד בשעה כזאת, יכלו לבשר אז רק על דברים רעים.

"זה אני," אמרתי.

אבי פתח את הדלת במהירות. "דוד!" קרא לא מאמין למראה עיניו. הוא חיבק אותי בחוזקה.

מאחורי גבו הבחנתי באמי. היא היתה מוטלת על הספה בסלון החשוך, ראשה שמוט לאחור. היא התעלפה. החל מהיום הראשון של המלחמה היא נטלה כמויות אדירות של כדורי הרגעה, והיתה רוב הזמן בקהות חושים מוחלטת. הידיעות שהגיעו מרמת-הגולן היו נוראות: הסורים כבשו חלקים מהרמה, קרבות שריון עקובים מדם, וחיטיבה טנקים שלמה - 188 - הוכחדה. אמי חזרה להכרה לאט לאט.

"אסתי," קרא אבי, "תראי מי כאן, דודו פה, דודו!"

כשפגע שרוני בטנק הסורי המוביל, טנק המ"פ, הפיצוץ היה אדיר. מדפי הצריח היו פתוחים, ומההרף החזק הועפו גופות המפקד והטען לגובה רב, ואז נפלו כאבנים כהות על הקרקע. שוקי ואני עלינו לעמדות אש במהירות. הטנקים הסוריים שמולנו היו בטוחים של כ-1,000 מטרים. פגענו בארבעה-חמישה כלים, שתפסו עמדות בין הטרסות. שלושה כלים נוספים שהתקרבו נפגעו אף הם.

ממש מתחת הבחנתי לפתע מעברה של תעלת הנ"ט בטנק שועט במהירות אדירה עושה את דרכו בחזרה לכיוון מזרח. דגל אדום גדול ועליו כתובות בערבית התנופף על צריח הטנק. כך סימנו הסורים את טנקי הפיקוד שלהם. ככל שהמפקד בטנק היה בכיר יותר היה הדגל גדול יותר. מפקד בכיר של הכוח הפורץ נמלט בעור שיניו חזרה לסוריה. כשיכולנו להנמיך את התותח ירינו לעברו, אך הוא הספיק לחדור לשטח מת. כשהגיח ממנו, הטווח אליו היה פחות יעיל, מה גם שהכלי נסע במהירות מדהימה עד שנעלם בענני אבק מעינינו.

* * *

כמה שנים לאחר המלחמה, בסיכום הרצאת מודיעין בקורס מ"פים, קם בקמץ וקבל בפני מפקדי הקורס על כך, שלא קיבלנו לפני המלחמה את כל המידע המודיעיני הנחוץ לגבי חטיבות השריון הסוריות. על-פי סימון הדגלים הצה"לי, הונף דגל אדום על כלי לא כשיר מכנית, דגל צהוב סימן כי בטנק יש פצוע וכדומה. בתוהו ובוהו ששרר בדרום הרמה במלחמה חושב ונשקל ידי של כל פגז. כשבקמץ ראה טנקים עם דגלים אדומים עליהם, לא הבין כי המדובר בטנקי פיקוד, אלא חשב שאלה כלים לא תקינים. הוא סבר שמהטנקים האלה לא צפויה סכנה, ושמר את פגזיו הספורים לכלים האחרים.

התכונה מולנו לא פסקה. מובן שלא ידעתי אז, כי חטיבה שלמה שנבלמה, מנהלת קרב השהיה מולנו. טילים רבים נורו לעברנו, אך רובם פגעו בגבעה שמאחורינו.

במהלך השנה האחרונה הפכתי שוב ושוב באירועי אותו יום שלישי. תהיתי מה גרם לחוסר ההתייחסות לקיומנו מצד הכוח הסורי החודר. הגעתי למסקנה, שהסיבה לכך היתה ענני האבק שהעלו הטנקים של עודד וצביקה כנסיעתם לקוניטרה. התצפיתנים הסורים הוטעו והסיקו, שכוחותינו עזבו לחלוטין את האזור. גם כשהולכנו אותם שולל, היה זה באופן מקרי לחלוטין.

* * *

משאית עמוסת חיילים התקרבה לתל הטרסות שמולנו. ירינו פגז לעברה. המשאית התרוממה באוויר, וכל יושביה עפו לכל הכיוונים. "כמה חיילים יושבים כמשאית?" חשבתי בליבי, "שלושים, ארבעים?" חשתי תחושה אדירה של שמחה לאיד. היה לנו חשבון ארוך עם החי"ר הסורי שעשה בנו שמות עם טילי הסאגר ורקטות האר-פי-גי שלו.

שני בני שתקו. הם שמעו את הטענות האלה שלי כבר כמה פעמים בעבר.

"מה חשבת אילנר," אמר לי אפרים יוסף התותחן שלי בשיחת טלפון, "הכושי עשה את שלו, והכושי יכול ללכת. ככה זה." שבועיים אחרי הנסיעה הזאת עם ילדי צילצל הטלפון בביתי בשעת ערב מאוחרת.

"שלום, מדברים כאן מענף היסטוריה בצבא."

"כן," אמרתי.

"קצין במילואים כותב עבודה על הפלוגה שלך במלחמה. האם אתה מוכן לדבר איתו על כך?"

אמי היתה עדיין מטושטשת לחלוטין. היא אפילו לא זיהתה אותי. אותי, את בנה האהוב, האדם היקר לה ביותר בעולם. היא המשיכה לשכב בעיניים עצומות וחזרה ומילמלה את שמי בקול רפה.

תחושת האופוריה שבה הייתי שרוי עד אותו רגע נמוגה באחת. קלטתי כבאבחת חרב חדה את עוצמות המצוקה והאימה שבהן היו נתונים הורי באותם ימים נוראים.

כבת אחת נשברתי ופרצתי בכי תמרורים.

ככיתי. בכי ארוך ומתמשך. בכיתי, משיל מעלי כבגד מלוכלך את כל המתח והלחץ והפחד, קולות הירי והנפץ ומראות הטנקים הבורעים. המשכתי לבכות כשחשבתי על הורים אחרים המצפים



טג' ש מודי בתעלת הנ"ט ברמת הגולן

"אני מניח שכן," עניתי. "מעניין מי הנורניק הזה," חשבתי בליבי.

אחרי כרבע שעה טילפן אלי אל"ם (מיל') אילן סהר.

"אתה היית במלחמה בפלוגה א' של גדוד 53 באזור 109?" שאל.

"כן," השבתי, "הייתי גם הייתי."

"איך לך מושג באיזה קרב משמעותי הפלוגה שלך היתה מעורבת," אמר. "כנראה שינייתם את פני המלחמה בצפון הרמה."

"מה אתה אומר?" עניתי. "מה קרה שהתעוררתם אחרי 28 שנים?"

* * *

"איפה כטי?" נזכרתי פתאום. כטי היה שמו של אחד מצמד החתולים הסיאמיים האהובים שלי.

"הוא מת," ענה לי אבי, "מצאנו אותו מוטל בגינה ללא רוח חיים. לא היו שום סימנים חיצוניים שמישהו או משהו פגע בו."

"הוא כנראה היה כפרה על נשמתך," אמרה לי אמי אחרי המלחמה. "איך לזה הסבר אחר."

בעיניים כלות לשובו של בנם, אבל הבן לא ישוב עוד לעולם. אני הצלחתי לשוב הביתה בריא ושלם. כך חשבתי על כל פנים.

* * *

אחרי שנרגעתי ישבתי עם אבי במטבח. הראיתי לו את אקדחו של הטייס ששבתי וסיפרתי לו את קורותי מול הטנקים הסוריים.

שנים רבות אחרי אותו ערב, נסעתי עם שני בני, אילן ואורן. "אתם יודעים מה?" שאלתי אותם.

"מה?" שאל אילן.

"לא יכול להיות," אמרתי, "בכל צבא אחר, אדם כמוני, שפגע

ב-16 טנקי אויב, שזה בערך חצי גדוד, היה זוכה לחזה שלם מלא עיטורים. הוא וגם אנשי הצוות שלו. ופה, מילא שלא אמרו לנו

תודה, הרי הגנו על המדינה שלנו, אבל גם לא אמרו לנו 'מברוק', או

'כל הכבוד רבותי, עבודה יפה, כלום. נשלחנו אל בתינו, חברי ואני

פגועים וכואבים, כאילו דבר לא קרה. כאלו הכול מוכן מאליו."

במכתב שכתבתי לאחר הביקור הזה ביקשתי ממנה שתשמור מכל משמר על החתול השני שנותר עירי לי לאחר מות אחיו. עליתי להתקלח, ונכנסתי לחדרי לישון. לבנים נקיים ושינה על סדינים צחים ונקיים. לפעמים שוכחים כמה כיף יש בדברים הפשוטים. למחרת עם שחר הקפיץ אותי אבי לצומת הקאנטרי, משם אסף אותי האוטובוס לרמה. במכתב ששלח לי אבי לאחר הביקור הזה הוא כתב, שהאוסר שחש מעצם המחשבה שאני ישן שקט ובטוח מעבר לקיר הסמוך היה לא יתואר. הוא לא היה מסוגל לעצום עין כל הלילה.

כדורי שלג

שלושה חודשים לאחר המלחמה התחלנו בסדרת ימי קרב. נמצאנו בחלק הצפוני של המובלעת הסורית באזור הלג'ה הקטנה. הלג'ה הוא אזור הנראה כאילו הוא נמצא על כוכב אחר. שדות ענקיים של סלעים שחורים גדולים הנראים כאלמוגים מושחזים. שבילים בודדים וצרים שימשו לתנועת כלי הרכב שלנו. חוץ מהנתיבים הספורים האלה נחשב השטח לבלתי-עביר לחלוטין אפילו לטנקים. הוצבנו שני צוותים במוצב קטן עם מחלקת חיילי גולני. חיילי החי"ר היו רחוסים בצריף עץ קטן, ואנשי המחלקה שלי ואני התגוררנו באוהל אפור ומכוער. החורף הגיע ועימו השלג. הטנקים שלנו עמדו מכוסים יריעות ברזנט, וערימות שלג עליהם. לכלים חדרו מים שקפאו ועימם כל מוטות ההיגוי וההנעה. הטנקים הפכו לפסלי פלדה קפואים. מולנו, בטווח של כ-1,100 מטרים, היה מוצב סורי קדמי. אנחנו צפינו עליהם, והם צפו עלינו. במשך שלושה לילות ניסתה סירת גולני שיצאה מבסיסנו להגיע לאותו מוצב סורי כדי לפגוע בו, אך טעתה בדרך שוב ושוב. סלעי הלג'ה, העשירים בכרזל, מיגנטו את המצפנים, כך שלא ניתן היה לכצע אפילו ניווט פשוט עם חשיכה. הפסקת-האש הפכה עד מהרה למלחמת התשה טורדנית ומציקה. הסורים כהרגלם הפעילו את הארטילריה שלהם כדייקנות וביעילות. השכנו בירי ארטילרי משלנו, אך גם בירי טנקים. בשבוע בהיר אחד הוחלט שנצא ליום קרב גדודי. כל פלוגה יצאה לפגוע במטרות בגזרתה. אנחנו יצאנו להשמיד מטרות בטווחים של כ-3.5 ק"מ בעיירה הסורית שמולנו - מע'ר אל-מיר. יותר נכון, אני יצאתי. הטנק השני נשאר כטנק כוננות במוצב. אז חזרתי כבר לפלוגתי הראשונית, פלוגה ב'. הפלוגה, כמו יתר הפלוגות בגדוד, מנתה 7 טנקים והיתה מורכבת משתי מחלקות בלבד. לא היו מספיק צוותים ומפקדים להרכיב פלוגה בת 11 כלים. המ"פ היה יוסי זמרי, והמ"מ השני היה ידידי הוותיק אבשלום לוי. מהצוות שהיה איתי במלחמה נאלצתי להיפרד כשהוחל לארגן את הגדוד שלנו מחדש. גם מהטנק האהוב שלי נפרדתי. בטנק שעבר מלחמה היו שתי פגיעות זעירות בלבד - שני סימני קליעים בכנף הקדמית הימנית ובאנטנת הקשר שמאחורי ראשי. סביר להניח, שהיה זה הטנק הלוחם היחיד ברמת-הגולן, שסיים את המלחמה כה נקי

ושלם. ייחסתי זאת לתפילותיה של אמי.

הצער בפרידה מהצוות ומהטנק הנאמן נוסף לעצב הגדול של הפרידה לתמיד מחברי שנפלו ומהעולם הישן. היה זה נדבך נוסף במרה השחורה שבה התחלתי לשקוע.

למזלי, החל הגדוד בתהליך של ארגון-מחדש. התחלנו להכשיר מייד את הטנקים שקיבלנו. כל הטנקים השתתפו במלחמה ומצב התחזוקה שלהם היה גרוע מאוד. עבדנו שעות ארוכות, ובהן החלפנו, יחד עם החוליות הטכניות, גלגלים, חלקי מתלה, זחלים ואפילו חלקי מנועים ומכללים. עבדנו כמו חמורים, ובלילות נפלנו על משכבנו כפגרים.

שקעתי בעבודה הפיזית הקשה ואטמתי את ראשי שלא יוצף במחשבות, במראות ובשמות. הדרך הזאת איפשרה לי להמשיך ולתפקד.

ביום השני להגעתנו למוצב בלג'ה ניתכה עליו הפגזה ארטילרית. אנחנו רצנו לטנקים ואנשי גולני רצו לתעלות ולמחפורות בסוללה שהקיפה את המוצב. רס"פ מחלקת החי"ר המשיך באדישות רבה לפרוק אספקה טרייה מהקומנדק למטבח. הפגזות כאלה היו דבר שכיח. כשהסתיימה ההפגזה מצאנו אותו מוטל במטבח. רסיס שפגע בראשו הרגו מייד.

להוציא את האירוע החריג הזה, האווירה במוצב היתה טובה. החברה מגולני היו נחמדים מאוד. נוצר קשר טוב מאוד ביני לבין המ"מ שלהם חיליק והסמ"פ שלהם ידידיה, שכל ביקור שלו במוצב היה חגיגה אמיתית. האחרון היה בחור תימני חסון וחייכן, שסחף בעליזותו גם את חייליו. נהגתי להצטרף לצריף הדחוס שלהם כשידידיה היה מגיע לשם. כולם שכבו שם רחוסים וצוחקים בקולי קולות. הקשבתי לסיפורי החי"ר המשונים והמשעשעים שלהם. המלחמה כמובן לא הוזכרה כלל.

באוהל שלנו היה תנור, כך שלא סבלנו מהקור בלילות. הקפדתי כרגיל על הופעה מסודרת, וגם כשהמים קפאו המסתי שלג בפחית ריקה כדי שאוכל להתגלח. במשך כל ימי בצבא, להוציא את שבוע הלחימה הראשון, לא שכחתי אף יום להשתמש באפטרשייב או בכושם. היה לי רצון אובססיבי לשמור בכל מחיר על הריחות מהבית. במשך הזמן אימצו אנשי הצוות שלי את המנהג הזה, ועד מהרה שימש בקבוק הבושם שקיבלתי מהבית את כולם.

כל האזור שמסביבנו הפך משחור ללבן לאחר ירידת השלג הסמיך. היו אלה ימים שקטים בדרך-כלל, וגם הארטילריה הסורית נחה בהם.

המרחבים הלכנים והשקט מסכיב היטיבו עימי. הסתובבתי בשלג רק עם סרבל לגופי. הרגשתי מצוין פיזית ונפשית. היתה לי חברה אוהבת שאהבתי גם אני, והחיים נראו כמתחילים להסתדר. לא הבנתי אז, שלמעשה נמצאתי, כמו רבים מחברי הלוחמים, בתחילתו של תהליך הדחקה שנמשך שנים רבות.

חלק מן הלוחמים לא ראו עד אז שלג מימיהם, ושמחו בו מאוד. כל יריעת פלסטיק זמינה הפכה לאמצעי גלישה, והטלנו זה על זה כדורי שלג. ברחבה סמוכה לכניסה למוצב פיסלתי בשלג ראש ענקי בעל תווים יוונים. לאחר שהשלג קפא נראה הפסל ממרחק כעשוי

שיש. כשהשג והפסל נמסו, הפשירו גם הטנקים ואז התחדשה גם פעילות הירי לאורך הקו.

לימי הקרב התייחסתי באדישות מסוימת. כמי שלחם פנים-אל-פנים ובטווחים קצרים מאוד נגד טנקים, נראה לי הירי על מטרת סטטיות רחוקות, מיותר ומשעמם. תפסתי עמדה שנבחרה מראש, בטווח של כ-200 מטרים מן המוצב, ונערכת ליביצוע ירי. אנשי הצוות שהיו עימי לא היו מהצוות הקבוע שלי. היו אלה אנשי הצוות של יגאל רובינשטיין.

יוסי המ"פ ירד ממפקדת הפלוגה וצפה מעמדת התצפית שבמוצב במטרות שמולנו כשהוא נערך לבקר את הירי.

בשעה היעודה החלה אש בכל הגזרה. יריתי על מטרת תותח מטושטשת בפאתי העיירה שמולי. הסורים כדרכם השיבו בירי ארטילרי מסיבי שהפך ונעשה מדויק יותר ויותר. הפגזים הסוריים החלו ליפול בסביבתי הקרובה. לא היה לי לאן לפנות עם הטנק. גם לא הייתי מוטרד במיוחד. על כפת המפקד מאחורי היה מוטל שכפ"ן. קיבלנו שכפ"צים לראשונה לאחר המלחמה. לא חשבתי ללבוש אותו כלל משום שנראה לי כדבר מסורבל ומיותר. צינוד של פחדנים.

תחושת הזלזול במוות התעצמה בי כבר לאחר השבוע הראשון של המלחמה. התחלתי להתנהג כאילו לא יכול לקרות לי דבר. עמדתי גבוה מאוד בצריח שלא לצורך ומהפגזות ארטילריה בקושי הסתתרת. באחד המקרים חדר רסיס פגז לקסדת הטנקיסטים שלי, ולמזלי לא פגע בראשי. כשהיו בלילות התרעות על פשיטות קומנדו צפויות, הייתי נרדם בצריח וישן שנת ישרים. אני, שמעולם לא עצמתי עין בשמירה על חביות דלק לפני כן.

זכור לי הקרב נגד החטיבה העיראקית כשנכנסנו למובלעת. מכיוון שהצטרפנו באיחור, לא נמצאנו בטווח ירי לטנקים העיראקיים, שנפגעו בזה אחר זה גם בלי עזרתנו. עמדנו פזורים במישור רחב יריים. לא נראה כל מסתור בשטח.

הסורים סיעו לאותה חטיבה בהמטרת ארטילריה צפופה על הכלים שלנו. פגזים נפלו סביב הטנק שלנו. שני, שכדרכו היה דרוך מאוד, הבחין מתוך תא הנהג שהפגזים הנוחתים מתקרבים לטנק באופן עקבי. האחרון נפל סמוך מאוד לפני הטנק.

"אילנד", אמר לי שני, "אני נוסע אחורה."

"עזוב", ענית, "לא צריך. מה זה משנה כבר."

שני החליט שלא לקחת סיכון, ועל דעתו שילב להילוך אחורי ונסע כמה מטרים לאחור. ואז נפל בדיוק במקום שבו עמדנו קודם לכן פגז שהעלה ענן ענקי של עפר ורסיסי סלעים ומתכת אל על, ופער בור גדול בארמה. מובן, ששני מזכיר לי את האירוע הזה בכל שיחה עימו עד עצם היום. לימים חשבתי, שההתנהגות חסרת האחריות הזאת שלי נבעה פשוט מתוך רצון תת מודע למות. למות ולהצטרף לחברים שנפלו.

פגז מרגמה נחת קרוב מאוד מאחורי. פגיעות הפגזים בסלעי הלג'ה הפכה את פגיעתם לקטלנית שבעתיים. נוסף על רסיסי הפגזים התעופפו לכל עבר מאות נתזי סלעי בזלת קשים וחדים כסכינים. המשכתי לצפות במשקפת על אותו תותח מולי, שכנראה היה תותח

דמה, ולפתע נפל פגז לפני הטנק. לא הספקתי לשמוע את שריקת המעוף שלו.

שמעתי פיצוץ אדיר וכאב חד קיפל אותי קדימה. אחרי זמן קצר התיישרתי, פתחתי את מעיל הדובון העבה וסקרתי את הסרבל שמתחתיו. לא נראו שום סימני פגיעה. רכסתי את הדובון מחדש. הכאב החד לא עזב אותי. פתחתי את רוכסן הדובון שנית והפעם פתחתי גם את רוכסן הסרבל. כתם אדום בגודל של מטבע הופיע על גופיית החורף הלבנה, בחלק הימני של חזי. "לכל הרוחות, חשבתי, "זה בדיוק מיקומה של הפטמה. איך אני אופיע בחוף הקאונטרי עם בגד ים."

"קודקוד בידר", קראתי לזמרי, "נפגעת בחזה."

יוסי השתהה קלות. "תודיע למג"ד", השיב לי בקשר.

העברתי את מכשיר הקשר לרשת הגדודית ודיווחתי למג"ד במילים מדודות: "קודקוד שלדג, כאן 2 של בידר. נפגעת בחזה בצד ימין, מה לעשות? עבור."

"נוע מייד לאחור לעבר נקודת הפינוי בצומת", ענה לי המג"ד.

הוא נשמע לחוץ.

כ-3 ק"מ צפונית יותר, אמר עודד בקמן, שהאזין לקשר, לצוות

הטנק שלו: "זהו, גם אילנד הלך."

דון הטען התרומם מתאו והחל לכוון את הנהג בפקודות מבוהלות. נזכרתי שהצוות הזה איבד את מפקדו יגאל בפריצה לחלס ביום השמיני של המלחמה. דון תפס אז פיקוד על הטנק כשיגאל נהרג. הטראומה של אותו אירוע היתה עדיין טרייה בראשו.

"תירגע, תירגע", אמרתי, "אני בסדר גמור ויכול לכוון את הטנק."

הלחץ בחזי היה חזק. הובלתי את הטנק שנהגו נסע במהירות רבה אל עבר נקודת האיסוף.

ירדתי מהטנק ניגשתי אל נגמ"ש הפינוי שצוותו קיבל אותי בפנים מוראגות. נשכבתי על האלונקה. הרופא חשף את מקום הפגיעה וחבש אותה. קיבלתי זריקת מורפיום. את המשך הנסיעה הארוכה עד לבית החולים בצפת אני זוכר כריחוף איטי ונעים.

רסיס הבזלת שחדר לחזי הוצא בניתוח קצר. הרסיס נעצר מילימטרים ספורים לפני הריאה. הרסיס נעצר לא-ידי השכפ"ן שלא לבשתי, אלא על-ידי ספרון עבה שהיה בכיסי הימני. זה היה מיקומו לפי פק"ל הכיסים הנהוג בחטיבה שלנו. הספר הכיל את כל המידע הנחוץ למפקד טנק. החתך המשולש שהותיר בו הרסיס נראה כגזור במספריים. בהמשך דרכו נתקל הרסיס במעטפה ובה צילום. הצילום היה של אילן גדרון. צילום שהוגדל מצילום קבוצתי שלנו כשהיינו בקורס קצינים. הרסיס פילח את התמונה בקצה העליון בלבד. פניו היפות והמחייכות של אילן לא הושחתו. לא שנית.

מכיוון שהיו יכולים להעמיד אותי למשפט צבאי על אי מילוי ההוראה החד-משמעית ללבוש שכפ"ן בעת פעילות מבצעית הודעתי בדיווח הרשמי, שהשכפ"ן שלי היה לא רכוס.

